

بررسی تأثیر روش بحث گروهی بر میزان پیشرفت تحصیلی و یادگیری دانش آموزان

مرضیه سالاربوسعدی

کارشناسی زبان و ادبیات فارسی ، دانشگاه پیام نور گناباد

rfsnjanymhmdamyn@gmail.com

۰۹۱۵۱۳۶۶۰۲۵

چکیده :

نقش مهم آموزش و پرورش، افزایش ظرفیت دانش آموزان برای رشد و نمو فردی، اجتماعی و یادگیری درسی است که این مهم از طریق فرآیند تدریس معلمان حاصل می شود . روش تدریس « بحث گروهی » گفت و گویی است سنجیده ومنظم درباره موضوعی خاص که مورد علاقه مشترک شرکت کنندگان در بحث است. در این روش، دانش آموزان فعالانه در فعالیتهای آموزشی، شرکت می کنند و مسئولیت یادگیری را به عهده می گیرند. این تحقیق با هدف بررسی تأثیر روش بحث گروهی بر میزان پیشرفت تحصیلی و یادگیری دانش آموزان و به روش توصیفی – تحلیلی انجام شده است . نتایج تحقیق بر آن دلالت دارد که در شیوه بحث گروهی از آنجایی که دانش آموزان به عنوان یادگیرنده فعال در نظر گرفته می شود و خود باید در یادگیری خود سهیم باشد و گام بردارد، لذا این روش در ارتقا سطح یادگیری دانش آموزان بسیار نقش داشته و باعث یادگیری پایدارتر و بهتر می شود.

واژگان کلیدی: بحث گروهی ، یادگیری ، دانش آموزان ، پیشرفت تحصیلی

مقدمه

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص ها و ملاک های مهم کارایی نظام آموزشی است و بنابر این تحلیل عوامل مربوط به آن از اساسی ترین موضوعات پژوهشی در نظام آموزش و پرورش به شمار می آید. بدیهی است هر پیشرفتی در زمینه های مختلف از جمله فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی مستلزم داشتن افرادی متفکر، خلاق و منتقد می باشد که بتواند تصمیمات صحیح اتخاذ نمایند و برنامه ریزی صحیحی داشته باشند و این منوط به نظام های آموزش و پرورش فعال و پویاست. پس به جرات می توان گفت هر پیشرفتی از نظام کارآمد و صحیح آموزش و پرورش جوامع نشأت می گیرد و این مهم به عوامل متعددی از جمله تغییر شیوه ها و الگوهای تدریس و در جهت استفاده از روش های نوین و فعال بستگی دارد.

مجموعه ای از عوامل فردی و محیطی یا عوامل شناختی و غیر شناختی بر پیشرفت و موفقیت تحصیلی دانشجو تاثیر می گذارد. متغیر پیشرفت تحصیلی چند بعدی است و از عوامل متعدد و بیشمار تاثیر می پذیرد. اهمیت پیشرفت تحصیلی در سلامت روانی دانش آموزان به حدی است که برخی از متخصصان آن را حداقل تا نیمه دوم دوره جوانی معیار اساسی برای تشخیص عملکرد سالم دانسته اند. (حدادیان، ۱۳۹۴)

به اعتقاد کارشناسان تعلیم و تربیت دانش آموزانی که از طریق همکاری به یادگیری می پردازند نه تنها بهتر فرا می گیرند و به پیشرفت تحصیلی دست می یابند، بلکه از یادگیری لذت بیشتری نیز می برند، زیرا به جای اینکه تنها شنونده باشند، فعالانه در جریان یادگیری مشارکت می کنند و خود را مسئول یادگیری خویش می دانند. از جمله روش های فعالی که امروزه مورد توجه بسیاری از صاحب نظران تعلیم و تربیت قرار گرفته یادگیری مشارکتی است. (یزدان پور، ۱۳۸۸) اسلاوین (۱۹۹۱) به شواهدی اشاره کرده است که نشان می دهد روش یادگیری مشارکتی روابط میان دانش آموزان نژادهای مختلف را در کلاس های مختلف بهبود می بخشد.

یادگیری چیزی است که شاگردان انجام می دهند، نه چیزی که برای شاگردان انجام می شود. بنابراین یادگیری مشارکتی مستلزم مشارکت فعال و مستقیم دانش آموزان است. دانش آموزان از طریق همکاری و مشارکت و در قالب گروه ها به یادگیری می رسند و در قبال یادگیری دیگران احساس مسئولیت می نمایند، زمانی که همکلاسی هایشان نیاز به کمک داشته باشند به کمک آنها می شتابند و موفقیت دیگران موفقیت آنها و شکست دیگران شکست آنها محسوب می شود. این رویکرد موجب یادگیری عمیق تر و خلاقیت و نوآوری بیشتر شاگردان می شود.

یکی از زیر مجموعه های روش یادگیری مشارکتی که با توجه به مطالعات و بررسیهای انجام شده، اثربخشی خود را در تکامل همه جانبه فراگیران نشان داده، روش بحث گروهی است. بحث گروهی عبارتست از گفتگوی سنجیده و منظم درباره موضوعی خاص که مورد علاقه شرکت کنندگان در بحث است. در این روش شاگردان فعالانه در فعالیت های آموزشی شرکت می کنند و مسئولیت پیگیری را برعهده دارند. آنها ضمن مباحثه از اندیشه ها و نگرشهای خود با ذکر دلایل متکی بر حقایق از مفاهیم و اصول علمی دفاع می کنند و روش یادگیرنده محور است. (شعبانی، ۱۳۷۷) در این روش نقش معلم این است که بعد از صحبت های مقدماتی و معرفی بحث، بلافاصله سکوت کند و بصورت یک شنونده علاقه مند درآید و بیشترین نقشی که می توان برعهده معلم گذاشت آن است که به عنوان رییس مجلس وقت افراد را نگه دارد و نظم جلسه را حفظ کند. وظیفه اصلی معلم در بحث گروهی عبارتست از تحلیل و ارزشیابی جریان بحث، منطق و سازمان و صحت مطلب گفته شده و روشن کردن مطلب برای شرکت کنندگان در بحث مفید است. (آتش دامن، ۱۳۸۸)

لیاقت دار و همکاران (۱۳۸۳) در پژوهشی به بررسی مقایسه میزان تاثیر روش تدریس بحث گروهی با روش تدریس سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی و مهارتهای ارتباطی دانشجویان پرداخته و نشان دادند «در مجموع، روش تدریس بحث گروهی از نوع گروههای پنج نفره بر افزایش پیشرفت تحصیلی و نیز مهارتهای ارتباطی دانشجویان مؤثرتر از روش سخنرانی است. به علاوه، فرضیه سوم پژوهش در باره پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأیید شد، به این صورت که روش بحث گروهی برای پسران مؤثرتر از دختران بود، لکن این فرضیه در مورد مهارتهای ارتباطی رد شد.»

نتایج تحقیق اسلامیان و همکاران (۱۳۹۲) در مقایسه اثربخشی روش های تدریس بحث گروهی و سخنرانی بر میزان یادگیری و رضایت دانش آموزان از تدریس، در درس دین و زندگی نشان داد « ۱- میانگین نمرات آزمون ارزشیابی یادگیری از دانش آموزان در روش بحث گروهی به طور معناداری از روش سخنرانی بیشتر بوده است. ۲- میانگین نمرات ارزشیابی میزان رضایت دانش آموزان از تدریس در روش بحث گروهی به طور معناداری از روش سخنرانی بیشتر بوده است. ۳- میانگین نمرات دانش آموزان رشته علوم تجربی در آزمون ارزشیابی از میزان یادگیری به طور معناداری بالاتر از میانگین نمرات دانش آموزان رشته علوم انسانی بوده است؛ ولی اثر تعاملی معناداری بین رشته و روش وجود نداشته است. همچنین در آزمون ارزشیابی میزان رضایت دانش آموزان از تدریس، بین میانگین نمرات دانش آموزان دو رشته مذکور تفاوت معناداری وجود نداشته است و اثر تعاملی معناداری نیز در این رابطه میان رشته و روش مشاهده نشده است. »

حدادیان (۱۳۹۴) در پایان نامه خود به بررسی تاثیر روش تدریس بحث گروهی بر مهارت های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در درس دانش خانواده پرداخته است. روش تحقیق شبه آزمایشی بود. جامعه آماری پژوهش، دانشجویان دانشگاه شهید باهنر شیراز بودند. که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای تعداد ۲ کلاس به عنوان نمونه انتخاب و بطور تصادفی در گروه آزمایش و کنترل جایگزین شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه مهارت های اجتماعی ماتسون (۱۹۸۳) و سیاهه نمره پیشرفت تحصیلی دانشجویان در درس دانش خانواده و جمعیت بود. تحلیل داده ها با روش تحلیل کواریانس یک متغیره (AVOCNA) و تحلیل کواریانس چند متغیره (AVOCNAM) نشان داد که بین مهارت اجتماعی و نمره پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تفاوت معناداری وجود دارد.

پرور و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی به بررسی تاثیر روش تدریس بحث گروهی بر یادگیری دانش آموزان پرداخته و به این نتیجه دست یافتند که « بحث تاثیر گذاری روش های متنوع تدریس در یادگیری دانش آموزان همواره یکی از بحث های مهم بوده است. اینکه هر روش تدریس تا چه میزان بر یادگیری افراد تاثیر دارد. روش تدریس بحث گروهی یکی از مهم ترین و تاثیر گذارترین روش های آموزشی در یادگیری است. از جمله فواید این روش می توان به افزایش اعتماد به نفس و کاهش خجالت و کم رویی، آگاهی از اخلاق و رفتار یکدیگر، تقویت تحمل و بردباری، دقت کردن، رعایت حقوق دیگران، رعایت آداب محاوره و گفتگو و... اشاره کرد. در مبحث حاضر بررسی می کنیم که ابتدا منظور از یادگیری و تدریس چیست و سپس به چگونگی روش تدریس بحث گروهی، اهداف آن، میزان اثر بخشی، مراحل و گام ها و در پایان محاسن و محدودیت های آن را بررسی و تبیین می کنیم. »

یافته های پژوهش شفیی و نورمحمدی (۱۳۹۹) در بررسی تاثیر روش تدریس بحث گروهی بر پایداری تحصیلی دانش آموزان نشان داد « روش تدریس بحث گروهی باعث افزایش پایداری تحصیلی و افزایش تاب آوری می شود و همچنین اهداف دیگری چون: تفکر انتقادی، بررسی نظریات دیگران، کسب مهارت های اجتماعی، نقادی، ابراز وجود و قدرت بیان و... را نیز محقق می سازد. »

رستمی و آسسالان (۱۴۰۲) در تحقیق خود به بررسی تاثیر روش های مدیریتی کلاس و تاثیر روش تدریس بحث گروهی در میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پرداخته و نتیجه گرفتند « مدیریت کلاس هنر به کاربردن دانش تخصصی و بهره گیری از مهارت های کلاس داری در هدایت دانش آموزان به سوی اهداف مطلوب مورد نیاز دانش آموزان و جامعه گرچه کارایی معلم براساس نگرش نیات و شخصیت از یک سو و همه جانبه بودن او بر اساس مهارت در توانمندسازی دانش آموزان از سوی دیگر سنگ بنای مدیریت کلاس درس است اما معلم به مهارت ها و فوونی سازمان دهنده نیاز دارد تا شرایط بهینه ای را برای تحقق یادگیری خلق کند. ، تاثیر روش تدریس بحث گروهی بر مهارت های اجتماعی و... هدف های خود را تعیین و برای رسیدن به آنها برنامه ریزی کنند تفکر عمیق و خلاق داشته باشند یادگیری خود را پیگیری کنند برای مسائل زندگی روزمره راه حل هایی بیابند، اعتماد به نفس خود را افزایش دهند و هیجاناتشان را کنترل کنند انگیزش درونی و تحمل دیدگاه های همکلاسی های خود را داشته باشند با دیگران از جمله با کسانی که از نظر فرهنگی و قومی با آنان تفاوت دارند به طور موثر همکاری کنند. روش تدریس بحث گروهی میتواند پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را افزایش دهد »

روش شناسی

پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی و با اتکا به منابع کتابخانه ای به بررسی تأثیر روش بحث گروهی بر میزان پیشرفت تحصیلی و یادگیری دانش آموزان و با توجه به روش پژوهش، جامعه آماری پژوهش شامل کلیه اسناد، مدارک و منابع مرتبط با موضوع مورد بررسی می باشد.

بحث درباره یافته ها

مجموعه تدابیری که با استفاده از امکانات موجود برای رسیدن به هدفی مورد استفاده قرار می گیرد، روش گفته می شود که نهایتاً به یادگیری در فراگیران منجر می شود. هر روش آموزشی و تدریس دارای معیارها و شرایط خاصی است. یک روش مطلوب، قبل از هر چیز باید با پایه های بیولوژیکی و روانی رفتار انسانها هماهنگی داشته باشد. ثانیاً دارای اعتبار و ارزش منطقی و همسو و هم جهت با روش های معتبر کسب دانش باشد، ثالثاً با اصول و ایده آل های انسانی سازگار باشند و بالاخره دارای ارزش و اعتبار تربیتی باشند. روش عبارت است از سازماندهی فرآیند یاددهی یادگیری و روش تدریس عبارت است از تعامل یا رفتار متقابل معلم و شاگرد بر اساس طراحی منظم و هدفدار معلم برای ایجاد تغییر در رفتار شاگرد. (شعبانی، ۱۳۸۵)

تدریس یک فعل و انفعال دوجانبه میان معلم و فراگیران است تا فراگیران را با محتوای درسی درگیر کند و با علاقه مندی و شور و شوق، مفاهیم جدید را از موضوعات ارائه شده استنباط نماید و بدین وسیله زمینه تغییر نگرش خود را فراهم نموده، ارزش نوینی را خلق کند. در چنین حالتی ویژگی ها و رفتار معلم بر فعالیت و اعمال فراگیران تأثیر می گذارد و بالعکس، معلم از ویژگی ها و رفتارهای فراگیران متأثر می شود. بر اساس این طراحی معلم ساخته، هدایت فعالیت های تدریس جهت درگیر شدن فراگیر با موضوع درسی، وظیفه اصلی معلم در فرایند تدریس است. با توجه به اهمیت روش و چگونگی تدریس، اکنون مساله این است که با کدام دسته از شیوه ها و الگوهای یاددهی یادگیری شرایطی را فراهم کرد تا دانش آموزان با علاقه یاد بگیرند، در جریان آموزش فعال باشند و مهارت های اساسی اجتماعی را کسب کنند تا خصوصیات مطلوب فرهنگی در آنها نهادینه شود.

معمولاً برای تحقق اهداف آموزشی در مدارس سه رویکرد اساسی و سه نوع محیط یادگیری وجود دارد که در ادامه به توضیح هریک از آنها می پردازیم: (کرامتی، ۱۳۸۴)

۱. محیط یادگیری رقابتی

شعار یک کلاس رقابتی این است: اگر تو ببری من می بازم یا اگر من ببرم تو می بازی. در این رویکرد دانش آموزان برای بهتر شدن با هم رقابت می کنند و هر یک می کوشند از دیگری پیشی بگیرند؛ اما این تلاش پس از مدتی به درجا زدن عده زیادی از دانش آموزان می انجامد زیرا عده کمی در این مسابقه به هدف های مورد نظر معلم دست می یابند. در این رویکرد ممکن است تنها یک یا چند نفر سود ببرند چون نوعی وابستگی درونی منفی در بین دانش آموزان برای رسیدن به هدف به وجود می آید. دانش آموزانی که بر اساس این رویکرد آموزش می بینند فکر می کنند در صورتی می توانند به اهداف خود برسند که سایر دانش آموزان در رسیدن به هدف هایشان شکست بخورند.

۲. محیط یادگیری انفرادی

یکی از روش های متداول برای از بین بردن جنبه های منفی محیط رقابتی، ایجاد یک محیط یادگیری انفرادی است. در این محیط، دانش آموزان بدون توجه به پیشرفت یکدیگر به طور انفرادی برای رسیدن به هدف های خود تلاش می کنند و از دیگران توقع کمک ندارند. در این رویکرد معلم مرجع اصلی است و دانش آموزان با هم تعامل ندارند. نقص اصلی این محیط این است که فعالیت اجتماعی چندانی در آن صورت نمی گیرد و از آنجا که یادگیری اساساً یک فعالیت اجتماعی است لذا این محیط به دلیل فراموش شدن جنبه های اساسی زندگی از جمله: مهارت های اجتماعی و یادگیری مادام العمر تقریباً خسته کننده می باشد.

۳. محیط یادگیری مشارکتی

در این رویکرد تأکید بر فعالیت و کار دانش آموزان با یکدیگر می باشد، به گونه ای که اعضای گروه با همبستگی درونی، مسئولیت پذیری و پاسخگویی و غیره برای رسیدن به اهداف مشترک تلاش می نمایند. در این رویکرد معلم نقش راهنما و تسهیل کننده و تدارک دهنده موقعیت و مواد آموزشی را دارد و گردانندگان اصلی چرخه فرآیند یاددهی و یادگیری دانش آموزان کلاس ها می باشند. در این رویکرد دانش آموزان از طریق همکاری و مشارکت و در قالب گروه ها به یادگیری می رسند و در قبال یادگیری یکدیگر احساس مسئولیت می کنند.

بررسی طبقه بندی های متعدد و متفاوت شیوه ها و الگوهای تدریس نشان می دهد که ویژگی هایی چون حل مسئله، تفکر و تحقیق در هر یک از این طبقه بندی ها به نوعی لحاظ شده است. این مجموعه با توجه به برنامه، اهداف و امکانات به دو روش اصلی قابل اجراست.

الف) روش تدریس فعال

ب) روش تدریس غیر فعال

الف) روش تدریس فعال

«روش های فعال تدریس» به گونه ای هستند که ذهن انسان در آن فعال است و معلم شرایط یادگیری را فراهم می کند و مهارت های ذهنی و قابلیت های تفکر را تقویت می نماید. روابط میان گروهی و همکاری تقویت شده، با حس اعتماد به نفس فردی، روحیه ی کاوشگری، مفهوم سازی، توضیح و تحلیل مسئله رشد کرده، شاگرد به ردیابی موضوع و تحمل ابهام رهنمون می شود؛ روح خلاقیت و استقلال فرد تقویت می شود؛ ماهیت روش های فعال تدریس به گونه ای است که کلاس را به منزله ی ادامه تفکر، مرکز تفکر و رهبری تربیتی جریان تفکر بر می شمارد. (سلیمان پور، ۱۳۸۴) در روش تدریس فعال دانش آموزان نقش اساسی دارند. پس، این روش، روشی دانش آموز محور است و فعالیت یادگیرنده از اصول مهم آن به شمار می رود. معلم در این روش بعنوان راهنما و هدایت کننده عمل می کند و وظیفه دارد شرایط یادگیری را فراهم آورد.

عمده ترین خصوصیات روش تدریس فعال را می توان به شرح زیر خلاصه کرد:

- نحوه ی یادگیری به اندازه ی موضوعات درسی مهم است و علاوه بر کسب اطلاعات ، مهارت ها و نگرش ها نیز مد نظرند.
- دانش آموزان در فعالیت های مختلف مشارکت دارند و مسئولیت یادگیری با خودشان است
- دانش آموزان بعنوان پردازش گران فعال اطلاعات ، به تجزیه و تحلیل و تفکر نقادانه می پردازند.
- فرایند یادگیری بیش از نتیجه آن اهمیت دارد.
- روابط متقابل و چند جانبه ای بین دانش آموزان ، باهم ، با معلم و سایر عوامل وجود دارد
- همیاری و فعالیت های گروهی جایگزین رقابت های آموزشی می شود.

در روش تدریس فعال ، دانش آموزان آزادی عمل دارند تا از شیوه های یادگیری متفاوتی استفاده کنند . حواس و هوش های مختلف خود را به کار برند ، با هم یاد بگیرند و از آموخته های خود در زندگی استفاده کنند . در نتیجه استفاده از آن باعث تقویت اعتماد به نفس در افراد می شود ، مهارت های ذهنی و علمی پرورش می یابد ، جو خود انضباطی بر کلاس حاکم می شود ، به تفاوت های فردی توجه می شود و زمینه ی پرورش تخیل ، نوآوری و خلاقیت فراهم می آید .

از مهمترین روشهای فعال تدریس می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱ - روش حل مسئله
- ۲ - روش بحث گروهی
- ۳ - روش پرسش و پاسخ
- ۴ - روش بارش مغزی
- ۵ - روش همیاری از طریق تدریس اعضای تیم
- ۶ - روش همیاری از طریق طرح کارایی تیم

روش تدریس غیر فعال

در روش غیر فعال ، وظیفه ی اصلی بر عهده ی معلم است و دانش آموز برای یادگیری باید از او اطاعت کند . در این نظام ، همکاری و روابط بین گروهی وجود ندارد ، به تفاوت های فردی توجه نمی شود ، معلم خود فعال است ، صرفا بر مطالب و مفاهیم کتاب تکیه می کند و به تکرار دقیق مطالب توسط شاگردان بها می هد ؛ خلاصه اینکه کار وی تنها انتقال دانش است و به عنوان منبع و مخزن اطلاعات ، موظف است اطلاعات را به ذهن دانش آموز انتقال دهد.

روش تدریس بحث گروهی

از جمله روش های فعالی که امروزه مورد توجه بسیاری از صاحب نظران تعلیم و تربیت قرار گرفته ، روش تدریس بحث گروهی است. روش تدریس بحث گروهی از دسته روش های تدریسی دانش آموز محور است. به طور معمول در این روش دانش آموزان تلاش زیادی برای فراگیری دانش، مهارت و نگرش ها می کنند. در مقایسه با روش تدریس سخنرانی که معلم محور است و عمدتاً فعالیت های کلامی برای زمینه سازی به منظور کسب مهارت و دانش به عهده معلم است، در روش تدریس بحث گروهی دانش آموزان به نحوی فعال در تدارک زمینه های لازم برای یادگیری تلاش می کنند. اغلب بحث های گروهی باید اطلاعاتی را دنبال کنند که آموزگار آنها را از طریق درسها، کتابها، یا نوارهای ویدیویی ارائه داده است یا اینکه دانش آموزان می توانند خودشان از کتابخانه یا اینترنت اطلاعاتی را پیدا کرده و آنها را در بحثهای گروهی مطرح کنند. بعد از اینکه دانش آموزان درباره یک موضوع اطلاعات کسب کردند، می توانند کار کردن در گروه را شروع کنند و برای اینکه راحت تر بتوانند با یکدیگر صحبت کنند می توانند صندلی های خود را نزدیک هم قرار دهند.

هر گروه باید یک سرگروه داشته باشد که آموزگار آن را تعیین می کند. سرگروهها باید دانش آموزان وظیفه شناس و بسیار منظم باشند اما نباید همیشه زرنگ ترین دانش آموز باشند. گروهها می توانند همگی درباره موضوع واحدی بحث کنند یا امکان دارد درباره ی موضوع متفاوتی از یک مبحث بزرگتر که کل دانش آموزان مشغول مطالعه آن هستند بحث کنند. نقش سرگروه در هر گروه بحث این است که تضمین شود گروه از موضوع بحث و سوالهای تعیین شده خارج نشود و تمام اعضای گروه مشارکت داشته باشند. می توان یک منشی گروه تعیین کرد تا عقاید گروه را یادداشت کند. در پایان بحث، اعضای گروه گزارشی را از فعالیت ها یا نتیجه گیری هایشان آماده می کنند تا آن را به باقی دانش آموزان ارائه دهند.

برای اجرای روش تدریس بحث گروهی، نیاز به معلمی است که توانایی لازم برای پیگیری بحث و پیشگیری از انحراف بحث را دارد. علاوه بر این، معلمی که از روش تدریس بحث گروهی بهره میگیرد باید بتواند تصمیم گیری کند و در موارد مورد نیاز تصمیم قطعی بگیرد و از منحرف شدن بحث به سمت و سوی نظرات و آراء یک فرد جلوگیری کند.

روش بحث گروهی برای رسیدن به اهداف عاطفی و اهداف مربوط به عملکرد، می تواند کارآمد باشد. از آنجایی که در نگرش ها جزء عاطفی و رفتاری علاوه بر جزء شناختی وجود دارد، این روش می تواند در تغییر نگرش ها و یادگیری نگرش های مثبت (ارزش های اخلاقی) نیز موثر باشد.

مراحل تدریس روش بحث گروهی عبارتند از: (حدادیان، ۱۳۹۴)

مرحله اول: ارائه مقدماتی چون ایجاد انگیزه، ارائه ساخت و پیش سازمان دهنده (همچنین در صورت امکان تعیین ناظر، منشی و مدیر).

مرحله دوم: شروع بحث؛ در این مرحله معلم مساله ای مبهم یا روشن طرح می کند و به دانش آموزان فرصت می دهد تا روی آن فکر کنند و به آنها اعلام می کند که اولین پاسخ دهنده را خودش انتخاب خواهد کرد، و پس از آن افراد دیگر می توانند داوطلبانه پاسخ دهند.

مرحله سوم: هدایت بحث؛ بهتر است معلم مدت صحبت کردن هر کس را محدود کند و وقتی بحث در بن بست قرار گرفت، با ارائه اشاره، به یادگیرندگان کمک کند و جلوگیری از انحراف بحث را بگیرند.

مرحله چهارم: جمع بندی؛ در نهایت معلم سعی می کند نتایج بحث را مطرح کند.

مراحل اجرای روش بحث گروهی:

مرحله نخست : انتخاب موضوع بحث

در این مرحله تلاش می کنیم موضوع مناسبی را برای بحث انتخاب کنیم موضوع مناسب بحث موضوعی است که بتوان درباره ویژگیهای متفاوت آن بحث کرد. در انتخاب موضوع بحث باید این معیار را در نظر بگیریم که از طریق بحث باید سطح درک و فهم دانشجویان افزایش یابد و یادگرفته های پیشین بکارگرفته شود.

مرحله دوم : یافتن زمینه مشترک و تقویت آن برای بحث.

معمولا این زمینه را نوعی مطلب خواندنی تشکیل می دهد. در عین حال میتوان از ابزارها یا مواد دیگری نظیر برنامه های تلویزیونی، گردش علمی، آزمایشگاه و ... استفاده کرد.

مرحله سوم : بیان هدف

تلاش میکنیم هدف بحث را به دانش آموزان اعلام کنیم. و براساس هدف ارائه شده فعالیت های گروه را تنظیم نماییم.

مرحله چهارم : تنظیم آرایش کلاس

مرحله پنجم : هدایت و کنترل جریان بحث

از گفته ها و بحثهای دانش آموزان یاد داشت برداری کنیم . زمان بحث را کنترل کنیم . در کنار گروه ها قرار بگیریم و به سوالات دانش آموزان پاسخ دهیم و اگر لازم باشد با طرح سوالی به هدایت بحث کمک کنیم و مراقب باشیم تا بحث از مسیر اصلی خارج نشود.

ویژگی های بحث گروهی مطلوب

شکل گیری بحث گروهی از روی شانس یا اتفاقی نیست ، بلکه نتیجه برنامه ریزی ، سازماندهی ، هدایت و ارزشیابی است . بحث های مفید نتیجه یک مدیریت مطلوب هستند . معلم باید برای برگزاری یک جلسه بحث گروهی خوب ، موارد زیر را رعایت کند:

دلیل گردهمایی را برای دانش آموزان شرح دهد.

به دانش آموزان درباره کارهایی که باید انجام دهند شرح دهد.

روش های کار را برای دانش آموزان بیان کند.

درباره مواردی که نیاز خواهند داشت شرح دهد.

پس از پایان بحث نکات زیر را باید در نظر آورد :

تقویت مواردی از یافته های بحث گروهی که بیشترین ارتباط را با هدف دارند.

آگاه کردن دانش آموزان برای استفاده از نتایج بحث در عمل.

ارائه بازخورد گروهی به همه اعضا و پیشگیری از مخاطب قرار گرفتن یک فرد خاص.

روی هم از این راه است که می توانید از اثر بخشی عملکرد گروه مطمئن گردید . (Davies, 1983)

شرایط موفقیت روش ثمربخش بودن این روش و نیل به نتایجی که به آن اشاره شد، مستلزم وجود شرایطی است که در اینجا مورد توجه قرار می گیرد: (شوشتری ، ۱۳۹۷)

الف (توانایی معلم

اجرای مطلوب روش بحث گروهی، تا اندازه زیادی بستگی به شخصیت معلم و درجه خون گرمی او دارد. معلمی که از این روش بهره می گیرد، باید بردبار بوده و از توانایی نظم بخشیدن و سازمان دهی برخوردار باشد. همچنین روش بحث گروهی نیازمند معلمی تیزهوش است که برای پی گیری انحرافات بحث، بدون از دست دادن خطوطی کلی مباحثه، به نکات اصلی بحث توجه داشته باشد. وی باید قدرت تصمیم گیری داشته باشد. او نیاز دارد بخشی از قدرت خود را برای کنترل عمومی کلاس به کار گیرد؛ زیرا در این روش هر شرکت کننده این امکان را دارد که بحث را به سمت نگرش های خود بکشانند. معلمی که فاقد چنین صفاتی باشد، برای اجرای روش بحث گروهی به هیچ وجه مناسب نخواهد بود .

علاوه بر این، معلم باید به گونه ای برنامه ریزی کند که هر گروه، از دانش آموزان توانمند برخوردار باشد تا ضمن رعایت عدالت در بین گروه ها، زمینه تضارب آراء و ارتقای سطح علمی و دانش آموزان ضعیف تر نیز فراهم شود.

ب (آمادگی قبلی دانش آموزان

برای موفقیت یک بحث گروهی ضروری است دانش آموزان به سهم خود با دست پر در جلسه بحث حاضر شوند. اگر جلسه بحث و مناظره به منظور آموزش یک درس دانشگاهی است، دانشجویان می بایست بعضی مطالعات مقدماتی را پیش از آمدن به جلسه انجام داده باشند. در یک بحث موفق، یادگیری دانش آموزان فعالانه صورت می گیرد، اما اگر شرکت کنندگان در بحث آمادگی قبلی نداشته باشند، این روش دستاورد اندکی خواهد داشت . از سوی دیگر، لازم است شرکت کنندگان به طور جدی و با انگیزه لازم در بحث شرکت کرده و تمامی مساعی خویش را برای پربار کردن جلسات بحث گروهی به کار گیرند.

مزایای روش بحث گروهی

این روش آموزشی یادگیرنده محور دارای فواید متعددی است که در اینجا به بررسی آن می پردازیم:

۱. تبادل اطلاعات

مباحثه و مذاکره گروهی، وسیله مؤثر و مفیدی است برای تبادل اطلاعات و کسب آگاهی ها؛ زیرا هر یک از افراد، اطلاع و درکی را که از زاویه دید و شناخت خود به دست آورده اند با هم در میان می گذارند و به بالا بردن سطح و اندازه معلومات یکدیگر کمک می کنند.

۲. تقلیل اختلافها و کدورتها

به دلیل آنکه درک و شناخت هر فرد با درک و شناخت دیگران متفاوت بوده و هر فرد با توجه به علایق خاص خود به مسائل پیرامون می نگرد، زمینه اختلاف نظر و دیدگاه بین افراد فزونی می یابد. اختلاف نظر و دیدگاه نیز در موارد بسیاری به بروز کدورت و دل گیری منجر می شود. تشکیل جلسات بحث و مذاکره، در صورتی که با بهره گیری از آگاهی ها و دانسته های هر یک از اعضا و تبادل افکار آنها همراه باشد، بی شک در روشن ساختن جنبه های متفاوت مسئله با مشکل مورد نظر مفید است و در تخفیف دادن و یا از بین بردن کدورتها و دشمنی ها و نزدیک ساختن عقاید و نظریات مؤثر و سودبخش می باشد.

۳. توانایی فهم مسائل پیچیده

تبادل اطلاعات در مذاکره گروهی موجب می شود که افراد گروه با استفاده از وسعت اطلاعات، دید عمیق تری نسبت به مسئله پیدا کرده و موفق به درک مسائل پیچیده و دشوار شوند. گفت و گو با دیگران زمینه طرح نظریات گوناگون در مورد مسئله مطرح شده را فراهم کرده و آن نیز به نوبه خود، روشن شدن ابعاد مبهم و پیچیده و در نهایت، هدایت الهی را به دنبال خواهد آورد.

۴. تقویت استدلال و توان ارزشیابی دیدگاهها

این روش برای تحقق یافتن هدف های آموزشی «ارزشیابی اندیشه های مختلف» و «ایجاد تحمل و بردباری در برخورد با عقاید دیگران» مناسب است. بدین سان، افراد با بحث گروهی، ضمن ارتقای سطح درک خود، توان رویارویی با اندیشه های مختلف و نقادی آنها را نیز به دست می آورند.

۵. استفاده از زبان برای بیان مطالب

روش بحث گروهی به یاد گیرندگان کمک می کند تا استفاده از زبان را یاد بگیرند، دیدگاه های خود را بیان کنند و عقاید و اندیشه های خود را توجیه نمایند. به دلیل آنکه در این روش هر یک از اعضا به نحوی درگیر بحث می شوند، هراس افراد کم رو و خجالتی برای صحبت کردن کاهش یافته و آنان نیز به تدریج از توانایی انتقال دادن مطالب برخوردار می شوند.

۶. اتخاذ مناسب ترین تصمیم

بحث و مذاکره گروهی، دانسته ها و بینش ها را، با هم می آورد و بر وسعت دید و عمق بینش مذاکره کنندگان می افزاید و در نتیجه، تصمیمات آنان را با واقعیات و مقدرات نزدیک تر و سازگارتر می سازد .

نتیجه گیری

بدون تردید، یکی از اهداف و وظایف آموزش و پرورش، آماده کردن دانش آموزان برای پذیرفتن و درک تحولات علمی دنیای آینده است. با وجود این، مهمترین هدف آن، شکوفاکردن کامل شخصیت دانش آموزان و پرورش ارزشهای متعالی است . برآوردن این هدف، مستلزم گسترش آموزش و پرورش و به کارگیری شیوه هایی است که بر یافته های علمی، عقلی و اصولی مبتنی باشد تا افراد متخصص مورد نیاز جامعه را تربیت کند . یکی از روش هایی که با توجه به مطالعات و بررسی های انجام شده ، اثربخشی خود را در تکامل همه جانبه دانش آموزان نشان داده ، روش بحث گروهی است که از طریق آن دانش آموزان فعال تر هستند و معلم نیز برخلاف روش سخنرانی که فقط گوینده است و به عنوان ماشین انتقال دهنده اطلاعات در نظر گرفته می شود؛ دارای انعطاف بیشتری است و به نظارت و رهبری گروه ها می پردازد و در هر جا که لازم باشد اقدام می کند و اطلاعاتی را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد. در این روش از آنجایی به دانش آموزان به عنوان یادگیرنده فعال در نظر گرفته می شود و خود باید در یادگیری خود سهیم باشد و گام بردارد لذا این روش در یادگیری دانش آموزان بسیار نقش داشته و باعث یادگیری پایدارتر و بهتر می شود. اجرای فعالیتهای گروهی و بحثهای مشارکتی در کلاس درس، تأثیرات مثبت بی شماری بر آموزش، تقویت ارتباط مثبت معلم با دانش آموزان و تقویت ویژگی های مثبتی همچون تفکر انتقادی و توانایی حل مسئله در دانش آموزان دارد. اجرای یک برنامه ی آموزشی گروهی، چه در قالب آزمون و چه در قالب کلاس درس، به معنای کناره گیری معلم از دانش آموزان نیست. اجرای صحیح چنین برنامه هایی به مشارکت فعال معلم نیاز دارد و معلم می بایست ضمن نظارت دقیق بر فعالیت تمام گروه ها، همزمان و پس از برگزاری هر جلسه به ارائه بازخورد دقیق بپردازد .

پیشنهادهات

پیشنهاد می شود که معلمان آموزش لازم را در زمینه تدریس روش بحث گروهی، از طریق کارگاه های آموزشی خاص ببینند.

منابع

اسلامیان، حسن، سعیدی رضوانی، محمود، و فاتحی، یونس. (۱۳۹۲). مقایسه اثربخشی روش های تدریس بحث گروهی و سخنرانی بر میزان یادگیری و رضایت دانش آموزان از تدریس. در درس دین و زندگی. پژوهش در برنامه ریزی درسی (دانش و پژوهش در علوم تربیتی-برنامه ریزی درسی)، ۱۰(۱۱ (پیاپی ۳۸)، ۱۳-۲۳.

آتش دامن، غلامرضا؛ (۱۳۸۸) ، بحث گروهی فرضی برای ابراز عقاید و تجربیات دانش آموزان. روزنامه اطلاعات ،

پرور، جواد و چوگان، محمد و خاجه جولا، عباس و عبدی زاده، حامد، ۱۳۹۷، تاثیر روش تدریس بحث گروهی بر یادگیری دانش آموزان، چهارمین کنفرانس بین المللی توانمند سازی جامعه در حوزه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران

حدادیان، کاوس؛ ۱۳۹۴، تاثیر روش تدریس بحث گروهی بر مهارت های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در درس دانش خانواده، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت - دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

رستمی، منصور و آبالان، محمد، ۱۴۰۲، بررسی تاثیر روش های مدیریتی کلاس و تاثیر روش تدریس بحث گروهی در میزان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، هشتمین کنفرانس ملی مطالعات مدیریت و اقتصاد در علوم انسانی، تهران

سلیمان پور، جواد. (۱۳۸۴). مهارت های تدریس نوین. تهران: احسن.

شفیعی، صابر؛ نورمحمدی، سید سعید؛ ۱۳۹۹، تاثیر روش تدریس بحث گروهی بر پایداری تحصیلی دانش آموزان، مجله پژوهش و مطالعات علوم اسلامی، پیاپی ۱۳

شعبانی، حسن (۱۳۸۵). روش تدریس پیشرفته (آموزش مهارت ها و راهبردهای تفکر). تهران: سمت.

شعبانی، حسن؛ (۱۳۷۷)، مهارت های آموزشی و پرورشی، تهران: انتشارات سمت،

شوشتری، مرتضی؛ ۱۳۹۷، یادگیری با روش بحث گروهی، <https://hedayatmizan.ir/site/cv/1casb>

کرامتی، محمدرضا؛ (۱۳۸۴)، یادگیری مشارکتی (یادگیری از طریق همیاری)، فرا انگیزش، مشهد

لیاقت دار، محمد جواد، عابدی، محمد، جعفری، سیدابراهیم، و بهرامی، فاطمه. (۱۳۸۳). مقایسه میزان تاثیر روش تدریس بحث گروهی با روش تدریس سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی و مهارت های ارتباطی دانشجویان. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، ۱۰ (۳)، ۳۳-۵۶.

یزدان پور، ندا؛ (۱۳۸۸). تاثیر آموزش به روش پروژه ای و مشارکتی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر سوم تجربی فولادشهر در درس آمار و مدل سازی. دانش و پژوهش در علوم تربیتی و برنامه ریزی درسی، ۲۲، ۹۸ - ۸۵

Davies, I. K. (1983). Instructional technique. NY: McGraw-Hill Bool Company.